

Idrottsmannens bevekelsegrunder

Artur Eklund och 1910-talets idrottsrörelse

HENRIK MEINANDER

Karismatiska och uppseendeväckande personer intar som bekant en framträdande roll i historieskrivningen. De går förbi den anonyma massan i varje kö och får inte sällan framstå som sin samtids tolkar och talesmän, trots att deras liv tvärtom ger vid handen att de har varit undantagsfall och säregna individualister. Däri ligger kanske också nackdelen med att bli "historisk"; enskilda meningar och spontana beslut börjar småningom få epokgörande betydelse och skapar sig anefter en egen historia, en egen mytologi, som har rätt litet att göra med den individ som i tiden uttalat och stått för dem.

Dessa karakteriseringar stämmer förstås in på flera historiska aktörer, men skall här prövas och exemplifieras med hjälp av en studie av Artur Eklund (1880–1927), studentledare, idrottsjournalist och debattör i 1910- och 1920-talens Finland. En genomgång av Eklunds samhällliga verksamhet och skriftliga produktion stöder nämligen i viss mån Hemingway-forskaren Jeffrey Meyers påstående att personhistorikern hela tiden riskerar att vilseledas av legender och rykten, som i högre grad liknar hotande minfält än vänliga stigar i strävandena att nå full förståelse av forskningsobjektet.¹ Avsikten är därför att teckna Eklunds profil ur två synvinklar; å ena sidan mot bakgrunden av hans inställning till den finländska idrottsrörelsens språkliga polarisering och å andra sidan genom analyser av hans skriftliga produktion och samhällliga engagemang i övrigt.

¹ Jeffrey Meyers, *The Spirit of Biography* (London 1989), s. 240.

Student och aktivist

Eklund uppväxttid var inte exceptionell. Född i Jakobstad den 21 februari 1880 som son till dövstumskollärarna L.F. och Elise Eklund, skolgången i hemstaden och fr.o.m. 1893 i Svenska Lyceum i Uleåborg, påbörjade han sina studier vid Kejsrerliga Alexanders-Universitetet 1898. Han utmärkte sig under lyceitiden som en god elev och fick klassens högsta vitsord i studentexamen,² men kom inte att framstå som någon enastående begåvning under studietiden. Efter ett års sporadiska naturvetenskapliga studier övergick han till historisk- filologiska sektionen och studier i litteratur och filologi. Hans huvudämne blev estetik och nyare litteratur och bland biämnena kan nämnas sanskrit, som senare kom att leda in honom på studier i indisk filosofi. Kandidatgraden erhöill han i februari 1903.³

Universitetsstudierna sammanföll till stor del med Bobrikoffs generalguvernörsperiod och kom småningom att utmytna i ett engagemang i motståndsrörelsen. Eklund visade tidigt intresse för idrott och deltog därför i fäktundervisningen vid universitetets gymnastikinrättning. Den vägen kom han i kontakt med aktivister, som sökte inspiration i fäktsalen och samarbetade med universitets hanlingskraftiga fäktlärare Mauritz Mexmontan.⁴ Mexmontan lade snart märke till Eklunds begåvning och utsåg honom 1905 till extra fäktlärare. Uppdrag medförde ingen lön, men ledde till en livslång vänskap, som kröntes med att Eklund ett halvt år före sin död ärvde Mexmontans befattning.⁵

En annan, säkert lika viktig kanal för intryck från aktivisthåll, var den svenskspråkiga studentföreningen U.V. (Uleåborgare och vasaiter), som uppkom inom den Österbottniska avdelningen i början av 1880-talet.⁶

² *Svenska Lyceum i Uleåborg. Redogörelse för dess verksamhet 1898–1899* (Uleåborg 1899), s. 42.

³ Nr 2349, Studentmatrikeln 1892–1901 (Bb 4); Mat.nat.-sektionens matrikel 1898 (Ba 6); Hist.fil.-sektionens matrikel 1899–1903 (Ba 5); Fil.kand.-intygen 1903 (Dc 1). Helsingfors universitets centralarkiv.

⁴ Seppo Zetterberg, *Viisi laukausta senaatissa. Eugen Schoumanin elämä ja teko* (Helsinki 1986), s. 135–138.

⁵ *Idrottsbladet* 1927/3, s.3.

⁶ Herman Gummerus, *Studentföreningen U.V.:s historia* (Helsingfors 1933), s. 42–78.

Här knöt Eklund vänskap med många personer, som senare skulle spela en viktig roll både inom Finlands aktiva motståndsparti och jägarrörelsen.

En av dem var historikern Herman Gummerus, som hösten 1902 började utge och redigera det underjordiska organet *Veckans Nyheter*, som trycktes i Stockholm och riktades till den österbottniska bygdebefolkningen. Från och med sommaren 1903 fick Eklund en chans att visa att hans aktivistiska sympatier sträckte sig längre än till morska kampdikter i U.V:s handskrivna organ *Ufven*; han efterträdde Gummerus som redaktör för *Veckans Nyheter*⁷ och deltog troligen ett år senare, sommaren 1904, i ett misslyckat vapensmugglingsförsök – den s.k. Graftonaffären – som i 1920- och 1930-talens aktivistiska äventyrlitteratur framställdes som ett av de första medvetna stegen i riktning mot ett självständigt Finland.

Kretsen kring U.V. förblev dock länge Eklunds främsta referensgrupp. *Veckans Nyheter* drogs in redan i samband med Graftonaffären medan U.V:s roll däremot ökade i och med att språkfrågan kom i förgrunden genom övergången till enkammarlantdag. De nya konstellationerna inom språk- och partipolitiken ledde till att Österbottniska avdelningen spjälktes upp i tre fraktioner. År 1906 skedde en territoriell tudelning och 1908 ytterligare en språklig då U.V. ombildades till Vasa avdelning (fr.o.m. 1924 Vasa Nation).⁸ Kontinuiteten mellan U.V. och den nya studentnationen betonades inte enbart av att det stora flertalet av medlemmarna var tidigare medlemmar i U.V. Den framgick även av att Artur Eklund, U.V.s ordförande 1904–1905 och ideologiska dynamo, valdes till vasaiternas förste kurator.

Studentpolitikern

Eklund intog egentligen flera roller inom U.V.. Han stod ofta för en stor del *Ufvens* innehåll, han var kretsens främste svensketsman och

⁷ Gunnar Landtman, *Studenter under Finlands kamp år 1898–1909*, SSLF 280 (Helsingfors 1940), s.173.

⁸ Sigtrygg Serenius, 'Vasa nation 1908–1958', *Vasa nation under femtio år. Historik, minnen, matrikel*. Utgiven av Vasa nation vid Helsingfors universitet (Helsingfors 1958), s. 15–30. Matti Klinge, Anto Leikola, Rainer Knapas, John Strömberg, *Kejserliga Alexanders-Universitetet 1808–1917* (Helsingfors 1989), s. 793–794, 885–887.

Artur Eklund, "den österbottniska floretten".
Karikatyr i Studentbladet 20.2.1919.

antinykterist, och slutligen, han var dess energiske idrottsledare. Var och en av dessa intressen kom att forma hans personlighet, yttre framtoning och rykte för långa tider framöver. Hans texter präglades tidigt av en säker stilistik med patetiskt manliga och krigiska förtecken. Detta framgår tydligt vid en genomgång av sekelskiftets årgångar av *Ufven*. Ett av Eklunds bravurnummer vid denna tid var som sagt metaforiska aktivistdikter, som inte sällan gick i samma tecken som följande strof ur dikten "Östgöternas sista strid" från 1902:

Så såg du äfven tiden,
hur östgötafolket stod
för frihetens sak uti striden
och visste att falla med mod,
att falla med häfdat ära.
Det kunde ej bojor bära;
det hade germanskt blod.⁹

Parallellt med dylika handarbeten, som föröfrigt visar att Eklunds svenskhetsiver till en början hade en starkt göticistisk framtoning, gäckades han i olika sammanhang att med avdelningens nykterhetsför-

⁹ 'Östergöternas sista strid' (strof 3), *Ufven* 1902; Vasa nations arkiv (VN) Eb:4, Helsingfors universitetsbibliotek, handskriftsavdelningen (HUB).

ening. År 1906 skrev han en nidvers i vilken nykteristens tankegångar utmynnar i följande klagan; ”/Jag får dem ej på dygdens stig,/ hur mycket jag än ville./ Jag ser, jag måste draga mig/ från detta supargille”.¹⁰ Att Eklund det oaktat hade ett allvarligt budskap framgick bl.a. ur hans polemiska inlägg i *Studentbladet* nio senare, i vilken han gjorde gällande att man överdrivit alkoholbrukets skador och glömt att de ädla dryckerna lät ”tankarna sväva in på nya banor, till vidare världar” istället för att snärjas in av sexuell sinnlighet.¹¹

Eklunds tankegång var i detta fall obestridligt dunkel och kullkastades enkelt av en opponent, som hänvisade till vetenskapliga rön om att alkoholmissbruk tvärtom i väsentlig grad befrämjade löst könsumgänge.¹² Men den antyder i alla fall att den unge Eklund attraherades av frågor som rörde de sexuella drifterna och att han i likhet med mången annan samtida såg deras inneboende irrationalitet som ett hot mot en ”sund” samhällsutveckling.

Denna ståndpunkt kan kanske också ses som förklaring till att han bland U.V.:iterna och inom avdelningen ofta uppfattades som en antifeminist, vars inställning till kvinnliga cives som akademiska gelikar präglades av ett visst avståndstagande. Vännen K.Rob.V.Wikman har senare påpekat att Eklund kände sig hämmad av den växande skaran av studentflickor och isynnerhet i yngre år uppfattade kvinnan som ”sublime-rad verklighet”.¹³ Senast 1911 måste Eklund emellertid i praktiken ha frångått detta synsätt; han äktade Rosa Mathilda Roos från hemstaden Jakobstad, som födde honom fem barn under de följande femton åren.

Hans antifeministiska rykte var det oaktat inte taget ur luften och förstärktes av att han i olika sammanhang ifrågasatte kvinnans intellektuella kapacitet,¹⁴ men var, såsom följande skämtsamma läkemedelsannons i avdelningstidskriften avslöjar, inte ändå ett alltför allvarligt problem inom avdelningen:

¹⁰ 'Hvad U.V.:iterna tänka under mötena, erkännerligen litet senare', *Ufven* 13.3.1906, VN Eb:5, HUB.

¹¹ 'Ett perspektivfel', *Studentbladet* 2.11.1915.

¹² Gustav Bondestam, 'Bacchusdyrkaren som den studerande ungdomens ledare i 20:de seklet', *Studentbladet* 1.2.1916.

¹³ K. Rob V. Wikman, 'Nationens första kurator', *Vasa nation under femtio år*, s. 145.

¹⁴ Se t.ex. AEs recension av en antifeministisk pamflett i *Nya Argus* 1925, s. 1-4.

ANTIFEMININ

För utdrivande af damer ur föreningar, kommitéer m.m. m.m. hos
O.Y. SPORT ARTUR A.B. OBS! BRUKSANVISNING MEDFÖLJER.¹⁵

Att Eklund förväntades tåla dylika gliringar framgår inte enbart av att han vid samma tid valdes till kurator, utan också av att han inte var främmande för självironi. Han kåserade gärna kring sitt idrottande¹⁶ och aktade sig för att vara alltför hurtfrisk när det gällde att mobilisera kamraterna till de årligen återkommande idrottstävlingarna mellan studentavdelningarna. Denna strategi synes också ha varit framgångsrik; vasungarna deltog under "Sport-Arturs" långa kuratorsperiod (1908–1917) klart aktivare i tävlingarna än sina aboensiska och nyländska kolleger.

Pessimism och bygdesvenskhet

Jämförelsen mellan de svenskspråkiga avdelningarnas idrottsprestationer vore kanske inte värda att nämna om Eklund inte själv skulle ha kastat fram den i en intressant diskussion om den svenskspråkiga ungdomens pessimism, som fördes i början av tiotalet. Debatten utgick från ett inlägg av litteraturvetaren Henning Söderhjelm i *Argus* i vilken han gjorde gällande att "de unga" – d.v.s. i första hand den lilla kretsen av svenskspråkiga studenter vid universitet i Helsingfors – i avsaknad av ideal och positiva framtidsvisioner var modfälda, vilket delvis berodde på att man upplevde att man befann sig "emellan puukkon och nagajkan". Söderhjelm's recept mot denna undergångsmentalitet och känsla av att befinna sig i ett fiendeländ var ett närmare samröre med de finskspråkiga landsmännen,¹⁷ men han fick mothugg från många håll, bl.a. av Eklund som i två artiklar ifrågasatte Söderhjelm's karakteristik och därtill erbjöd en diametralt motsatt strategi för "de unga".

Eklund ansåg att Söderhjelm's prat om ungdomens håglöshet, vräkighet och blaserade världsklokhet i viss mån var ett perspektivfel, som föranletts av att Söderhjelm "sett förhållandena alltför mycket ur Hel-

¹⁵ *Ufungen* 26.1.1907, VN Eb:6, HUB.

¹⁶ Se t.ex. 'På skidtäfling', *Ufven* 13.3.1906, VN Eb:5 samt 'Ditt och datt', föredragsmanuskript 10.3.1910, VN Ee:5, HUB.

¹⁷ Henning Söderhjelm, 'De unga', *Argus* 1910, s. 152–155.

singfors' och Esplanadens synvinkel". Han poängterade att fenomenet var närmast okänt inom Vasa avdelning, men medgav att en kraftlöshet kunde skönjas bland studenterna i övrigt. Som botemedel föreslog han, inte överraskande, att studenterna skulle visa större intresse för idrotten och han vände sig framförallt till nylänningarna och aboensarna, som "år efter år" placerade sig sist i studenttävlingarna. Syftningen var på denna punkt klar; Eklund försökte göra gällande att österbottningarnas ivrigare idrottsengagemang var både ett uttryck för och en bidragande orsak till att de i mindre grad än de urbana snobbarna drabbades av dekadens.¹⁸ Eklunds starka tilltro till idrottens karaktärsdanande effekt framträdde tydligt i hans artikel i *Finskt Idrottsblad*, som anslöt sig till samma debatt:

Förvandla massan af de blaserade "öfverkultiverade" studenterna till idrottsmän, och alla de lyten man klagat öfver skola försvinna som agnar för vinden, och i stället skola vi ha en hurtig, sund, däckkraftig och lefnadsglad ungdom.¹⁹

Eklunds påstående att de svenskspråkiga österbottningarna hade "tillräckligt kvar av ursprunglig sundhet" och starkare band till sitt egen hembygd uppbars av hans föreställning om att "i vår bondestam", d.v.s. i landskapets allmogebefolkning, "rinner landets ädlaste blod".²⁰ Synsättet förklarar på sitt sätt också varför Eklund genom hela sitt liv upplevde att det svenskspråkiga borgerskapet i södra Finland var svagare "svenskar", inte minst p.g.a. att de i likhet med Söderhjelm ofta tenderade att värdera den nationella enheten och en levande tvåspråkighet högre än en isolerad svenskhets.

Eklunds svenskhetsideologi var i denna bemärkelse utpräglat bygdesvensk. Han hade inget emot goda kontakter till landets finskspråkiga befolkning och hade själv många vänner, t.ex. inom de övriga österbottiska avdelningarna, men vidhöll det oaktat i sin replik till Söderhjelm att "den stora utvecklingsströmmen på vardera sidan föra de båda folk-elementen från varandra". Han krävde därför ett aktivt och synligt engagemang till förmån för "den svenska odlingen" och såg med speciell

¹⁸ 'Till frågan om vår svenska ungdoms pessimism', *Åbo Underrättelser* 4.10.1910.

¹⁹ 'Vår svenska ungdom', *Finskt Idrottsblad (FIB)* 1910, s. 230.

²⁰ 'Något om modersmålets betydelse. En påminnelse, som några kanske finna öfverflödiga', *Ufven* 11.11.1905, VN Eb:5, HUB.

Akademiska roddklubbens lag sommaren 1908. Fr.v. inspektör A. Zweyberg, stud. Gösta Zweyberg, fil.mag. Viktor Smeds, fil.mag. Artur Eklund (stroke), stud. Lennart Haglund (cox). FIB 1908, s. 97, 140.

Att Eklund i dessa tider var i utmärkt vigör framgår av hans vikt/längd-balans; 70 kg/179 cm. FIB 1910 s. 133.

missstro på fennomaner av svenskspråkig härkomst, vilkas språkliga identitet han ansåg vara falsk.²¹

Också om Eklunds krav på en insats för svenskheten ingalunda avtog efter detta – 1910-talet utgjorde i många avseende höjdpunkten i hans svenskhetsiver – är det av vikt att notera att han redan som 25-årig magister, d.v.s. 1905, var starkt besjälad av den politiskt inriktade bygdesvenskheten. Hösten detta år höll han ett föredrag inför U.V. i vilket han starkt kritiserade *Helsingfors Postens* Guss Mattsson, som talat för tvåspråkighetsfilosofin:

Vi måste uppfatta vår svenskhet djupare än det vanligen sker. När vi bilda oss begrepp härom, måste vi framför allt tänka på vår svenska bondestam. Vi skola icke rådfråga tidningskrifvande herrar i Helsingfors, herrar, som ofta nog icke har något begrepp om svensk allmoge, utan när de föreställa sig folket, alltid tänka på finntuppen, på Matti från Boken om Vårt Land.²²

Inlägget kan väl läsas som en prolog till allt det som Eklund kom att skriva och göra till förmån för svenskheten. Inte minst därför att senare forskning har ansett att hans kända artikel 'Ras, kultur, politik' i samlingsverket *Svensket i Finland* från 1914 reflekterade den svenskspråkiga

²¹ 'Till frågan om vår svenska ungdoms pessimism', *ÅU* 4.10.1910.

²² 'Något om modersmålets betydelse. En påminnelse, som några kanske finna öfverflödiga', *Ufven* 11.11.1905.

bildade klassens opinioner i språkfrågan.²³ Detta är emellertid ett missförstånd, som härrör sig ur att man inte noterat den klyfta som alltsedan Freudenthals och Estlanders dagar funnits mellan de bygdesvenska och kultursvenska svenskhetsideologierna. Eklund var m.a.o. i inget avseende en talesman för hela den svenskspråkiga bildade klassen, utan framförallt en stilistiskt medryckande tolk för de bygdesvenska traditionerna.

Att en sammanblandning mellan de två svenskhets-ideologierna ofta är överhängande sammanhänger förstås med att man, för att tala med *Merete Mazzarella*, rör sig i det trånga rummet.²⁴ Den svenskspråkiga kulturkretsens ideologiska fält har förvisso inte saknat spänningar, men de har p.g.a. kretsens diminutiva och inåtvända karaktär utifrån ofta uppfattas som betoningar snarare än konfrontationer. Och ändå kan man klart skönja en konfrontation i synsätten då man jämför Eklunds 'Ras, kultur, politik' med den kritik, som artikeln utsattes för av *Gunnar Castrén*, som representerade den progressivaste flygeln av den kultursvenska traditionen.

En genomläsning av Eklunds artikel visar, såsom de flesta läsare även har noterat, att hans teoretiska hållpunkter var rastänkarna de Gobineau och Chamberlain samt att detta givit hans krav på "svensk samling" och tal om "germanska rasegenskaper" en suggestiv och öppet aggressiv framtoning. Sant är också att Eklund härmed kom att blotta många av de attityder och föreställningar som närdes av den yngre krets av akademiker, som stod bakom *Svensket i Finland*. Men mindre, om alls någon uppmärksamhet har fästs vid den bygdesvenska komponenten i Eklunds synsätt i artikeln ifråga.

Ifall den sistnämnda aspekten tas i beaktande kan många av Eklunds rasistiska ställningstagande i lika hög grad uppfattas som en reaktion mot den kultursvenska linjen som ett brandtal till förmån för den "germanska rasen" i Finland. Eklund betonar t.ex. i inledningen att det

²³ Se t.ex. *Pekka Kalevi Hämäläinen*, 'Suomenruotsalaisten rotukäsityksiä valankumouksen ja kansalaissodan aikoina', *Mongoleja vai germaaneja? - rotuteorioiden suomalaiset*, red. *Aira Kemiläinen et al* (Helsinki 1985), s. 409–416.

²⁴ Det trånga rummet får i *Mazzarellas* verk med samma namn från 1989 (Söderströms) visserligen symbolisera det dominerande draget i finlandssvensk prosa skriven av män, men kan med fördel användas även i analyser av kretsens sociologi.

fanns starka motiv för att man skulle sträva till att se den "svenska odlingen" i Finland som ett uttryck för de germanska rasegenskaperna:

Vi måste hålla på detta för att finna den sista fasta grundvalen för den finländsk-svenska kulturbyggnaden och den starkaste positionen för vårt självförsvar.²⁵

Senare i texten medger Eklund att det på svenskspråkigt håll funnits "en viss fruktan för ordet ras- eller åtminstone teoretiska betänkligheter mot begreppet" och att man därför i stället framhållit att rena raser knappast någonsin existerat. Han parerade emellertid dylika dubier med att hänvisa till att den rena rasen inte var ett konkret faktum, utan måste uppfattas intuitivt, samtidigt som han motstridigt nog försvarade sin övertygelse att den svenskspråkiga allmogen var "till stor del i det närmaste rasren" med rationella, om ock inte trovärdiga argument.

Ur detta perspektiv var Eklunds rasidéer underordnade hans svenskhetsideologi. Målsättningen var först som sist att upprätthålla en genuin svensketskänsla genom att återknyta banden till den egna allmogen och därigenom "bringa den gamla bondekulturens skatter i dagen". Denna hållning fick honom också att argumentera för att rasen formades av både medfödda anlag och miljö. Rasegenskaperna utvecklades därför enligt Eklund gynnsammast inom individens naturliga omgivning - kort och gott i hembygden.²⁶

Att detta av samtiden i betydande utsträckning tockades som ett bygdesvenskt inlägg framgår av Gunnar Castréns recension i *Nya Argus*, som visserligen innehöll kritik av Eklunds tro på existensen av rasgränser, men som i övrigt var en replik med kultursvenska förtecken. Castrén tog fasta på Eklunds isoleringsideologi, som han ansåg vara det "egentligen nya i dagens svenskhet", genom att påpeka att man hade råd att arbeta både för svenskheten och hela nationen samtidigt:

...dels därför att nu en gång oberoende av alla teorier vi äro bundna vid detta land som en helhet så att dess tillstånd och öden verka också på den svenska delen därpå, dels också därför att vi icke ha rätt att frivilligt offra en del av det inflytande vårt lands svenska befolkning ännu äger.²⁷

²⁵ 'Ras, kultur, politik', *Svenskt i Finland. Ställning och strävanden* (Helsingfors 1914), s. 2.

²⁶ *Ibid.*, s. 6-8.

²⁷ 'Svenskt i Finland', *Nya Argus* 1914, s. 99.

Idrott och språk

Eklunds dialoger med de yngre kultursvenskarna är bra att hålla i minnet då man granskar hans betydelse och insatser inom vårt lands svensk-språkiga idrottsrörelse, inte minst därför att han var dess första och genom tiderna kanske mest betydande ideolog. Eklund framträdde som idrottsledare vid samma tid som han var starkt engagerad i studentvärlden och kom aldrig att mista kontakten med den typ av kulturdebatt, som de ovanrelaterade inläggen stod för. Tvärtom är det uppenbart att han ständigt rörde sig mellan dessa två fält och ofta framstod som en udda figur inom båda.

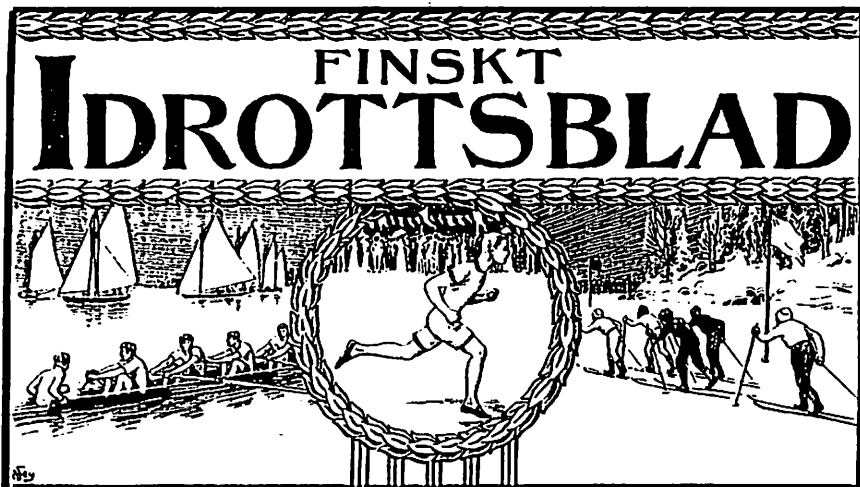
Detta kan förefalla besynnerligt, isynnerhet med tanke på att Eklund, vid sidan av sin karismatiska roll som Vasa avdelnings kurator, vid denna tid utsågs till *Studentbladets* första redaktör och publicerade sin första artikel i *Nya Argus*. Förklaringen kan man till en del finna i Eklunds personlighet och intellekt, som enligt K.Rob.V. Wikman, präglades av en nietscheansk vilja att förena "den apolloniska klarheten med den dionysiska yran, det självfallna, smidiga och vackra med det största, bästa och och högsta resultatet".²⁸

Syftningarna på Nietzsche och höga resultat var träffande; Eklund var uppenbart påverkad av den tyske filosofens "Übermensch"-ideal och strävade efter att överträffa sig själv inom de mest skilda områden. Detta gällde inte minst hans insatser som allround-idrottsman; Eklund var inte bara en framgångsrik fäktare, utan även bl.a. en god roddare och skytt. Påståendet att den moderna idrotten egentligen är en form av manlighetsrit, vars främsta funktion är att stärka den urbaniserade och förborgerligade mannens vacklande självkänsla och könsroll, passar egentligen väl in på Eklunds idrottsideal. För honom var t.ex. friidrotten i högsta grad en uttrycksform för manlig kraft och därför opponerade han sig energiskt mot att kvinnor skulle invadera löpbanorna och kulringarna.²⁹

Eklunds prestationsbehov gjorde sig gällande även i hans offentliga framträdanden. Herman Gummerus påpekar att Eklund i början av studenttiden var publikskygg och tog till orda närmast i idrottsärenden, men

²⁸ Wikman, s. 142.

²⁹ Se t.ex. 'Max Nordau och idrotten', *FIB* 1913, s. 231.

Finskt Idrottsblads vinjett togs i bruk 1909 och framhävde på eklundskt vis idrotten som en starkt kroppslig aktivitet. Segelbåtarna fick dekorera horisonten.

tillägger att han småningom övervann sin blyghet och utvecklades till "en ypperlig talare".³⁰ Samma intryck får man också av Wikmans redogörelse, ur vilken det framgår att Eklund pressade sig till en retorik som "flöt fram med styrka och fart som efter en islossning".³¹

Viljan, ja, man kunde nästan säga tvånget till goda prestationer är klart urskiljbar också i hans strävan att konsolidera svenskspråkiga fraktioner av den framväxande idrottsrörelsen. Det hela började visserligen anspråkslöst under studietiden med ett allmänt intresse och propagerande för idrott, men övergick småningom under slutet seklets första årtionde till en mer målmedveten kampanj. Våren 1906 publicerade han sin första artikel i *Finskt Idrottsblad* och ett år senare var han en av initiativtagarna till finländskt deltagande i den sjunde nordiska studentkapprodden i Köpenhamn.

Ingendera av dessa framstötter hade direkta konsekvenser för Eklunds senare organisatoriska engagemang – artikeln var en introduktion till fäktningskonsten³² och kapprodden ett studentkost projekt som sinade

³⁰ Gummerus, s. 224.

³¹ Wikman, s. 146.

³² 'Något om fäktningen', *FIB* 1906 s. 15–17, 64–66.

efter några år³³ – men de antyder i alla fall att han vid denna tid å ena sidan knöt kontakter med kretsen kring *Finskt Idrottsblad* (FIB) och å andra sidan gjorde ansatser för att utveckla det nordiska idrottsamarbetet. Den förstnämnda sonderingen var speciellt betydelsefull, emedan Eklund den vägen kom i samröre med *FIB:s* grundläggare och redaktör Uno Westerholm (1877–1932), en svenskhetsman i gult och blått.

Westerholm var redan starkt engagerad i huvudstadens idrottsliv då han 1904 åtog sig att redigera *FIB* och kom därför också att inta en viktig roll då grundstenarna lade för Finlands Gymnastik- och Idrottsförbund (FGIF) 1906. Han valdes till den nya centralorganisationens sekreterare, men åsidosatte redan följande år då parti- och språkstrider började göra sig gällande inom det officiellt tvåspråkiga förbundet. Westerholm var ingalunda ett passivt offer i den uppblussade kampen, som i all korthet handlade om en prestigekamp mellan förbundets svenskspråkiga konstitutionella och finskspråkiga ungfinnar och suometarianer. Tvärtom har Leena Laine påvisat att Westerholm bl.a. via *FIB* gick hårt ut mot FGIF:s ordförande Ivar Wilskman, som ville frångå de gränsdragningar och stämplingar, som uppkommit under ofärdsåren.³⁴

Hur man än tolkar konfrontationen är det klart att den var ett startskott för idrottsrörelsens språkliga polarisering. Westerholm gick nu med energi in för att bygga upp ett separat svenskspråkigt nätverk av idrottsföreningar genom att blåsa liv ett antal IFK-föreningar, som grundats av läroverkselever i slutet av 1890-talet som finländska filialer till det i Sverige 1895 uppkomna IFK-förbundet. Initiativet lyckades och ledde till att sju föreningar konsoliderades till ett inhemskt IFK-förbund hösten 1909.³⁵

Helsingfors Idrottsförening Kamraterna (HIFK) intog en central position i denna utveckling, men detta berodde inte enbart på att man fungerade i huvudstaden eller hade Westerholm som stöttepelare. En kanske lika viktig bakgrundskraft var Artur Eklund, som via Westerholm kopplats till HIFK då den återupplivades och reorganiserades till en för-

³³ Se t.ex. referatet av de första kapprodden för finländarnas del, 'Studentkapprodden i Köpenhamn den 10 juli 1907', *FIB* 1907 s. 7.

³⁴ Leena Laine, *Vapaaehtoisten järjestöjen kehitys ruumiinkulttuurin alueella Suomessa v. 1856–1917*, Liikuntatieteellinen Seuran julkaisuja 99 (Lappeenranta 1984), s. 352–354.

³⁵ *Ibid.*, s. 421.

ening för vuxna. Eklunds syn på svenskheten kom snart även att sätt spår på IFK-förbundets målsättningar och ideologiska framtoning. Han valdes genast till förbundets viceordförande och övertog redan följande år ordförandklubban av Westerholm.

I samband med förbundets grundläggning ingick i *Finsket Idrottsblad* ett osignerat upprop "Till Finlands IFK-föreningar", som utan tvekan var skrivet av Eklund, ur vilket det framgick att initiativtagarna med alla medel eftersträvade att frammana en trotsig kampanda svenskheten till fromma:

Ännu sjuder ungdomsblodet i våra ådror. Ännu är lifskraften stark hos Finlands svenskar. Ännu så länge behöfva vi ej rista geirsodd. Vi skola visa våra mångdubbla motståndare, att vi trots allt äro nog att gå våra egna vägar!³⁶

Att målsättningen var ett större svenskspråkigt förbund framgår också av att Eklund och Westerholm redan ett par månader tidigare hade startat ett tävlingssamarbete mellan HIFK och svenskspråkiga ungdomsföreningar från den nyländska landsbygden.³⁷ Dylika samarbetssträvanden var emellertid inte de enda tecknen på att den framväxande organisationen ideologiskt sett var starkt inspirerad av Eklunds bygdesvenska synsätt. En genomgång av IFK-förbundets stadgar från 1909 avslöjar att man medvetet gick in för att stöda och sprida idrottsgrenar som kunde utövas även av allmogebefolkningen. Förbundets mästerskap avgjordes ingalunda endast i de urbana bandy- och fotbollsspelen, utan innefattade även flera mer rurala grenar av typen skidlöpning och friidrott.³⁸

Grenvalet berodde visserligen också på att det kring 1910 redan existerade ett antal specialförbund, såsom Finska Seglareförbundet, vars styrelse ännu var starkt svenskspråkig och som anordnade egna mästerskapstävlingar. IFK-förbundet var m.a.o. tvunget att ta hänsyn till den etablerade arbetsfördelningen mellan den stora centralorganisationen FGIF och specialförbunden, inte minst därför att samtliga IFK-föreningar tillhörde FGIF.³⁹ Centralorganisationen tog hand om de grenar, som appellerade till landsbygdsbefolkningen och de lägre medelklasser-

³⁶ 'Till Finlands I.F.K.-föreningar!', *FIB* 1909, s. 247.

³⁷ Laine, s. 423.

³⁸ 'Stadgar för Finlands I.F.K.-förbund', *FIB* 1909 s. 289.

³⁹ Om specialförbundens uppkomst och förhållande till FGIF, se Laine, s. 380-417.

na, medan specialförbunden fick behålla ansvaret för de mer exklusiva grenarna, som enligt FGIF:s ordförande Wilskman inte kunde definieras som idrott utan sport, emedan deras utövning i första hand var beroende av redskap och inte av kroppen.⁴⁰

Gränsdragningen mellan begreppen idrott och sport är semantiskt sett betydligt mer invecklad än vad Wilskman och hans meningsfränder gjorde gällande. Så har Kaj Wikström påvisat att deras betydelser förändrades starkt och småningom började växa in i varandra under slutet av 1800-talet. Idrott hade en göticistiskt biklang och fick länge stå för diverse inhemska och nordiska lekar och kamper, medan man med sport i mitten av 1800-talet ofta förstod något som var av utländsk, främst brittisk härkomst, och som idkades t.ex. med häst, segelbåt, gevär eller biljardkö.

Begreppsdiffusionen var långt framskriden kring sekelskiftet, men hade, såsom också Wilskmans definition avslöjar, ingalunda uttraderat alla de konnotationer som vuxit fast vid begreppsparet ifråga. De utnyttjades redan allmänt som synonymer, men bibehöll isynnerhet i samband med sociala distinktioner flera av sina äldre betydelser. Med begreppet idrott kunde man fortsättningsvis framhäva att en aktivitet var jordnära och bunden till kroppens kapacitet, medan begreppet sport i vissa sammanhang behöll sin stämpel av lyx och överklass.⁴¹

Denna utläggning vore överflödig om inte den på sitt sätt belyste påståendet att IFK-förbundets idrottsliga inriktning hade en ideologisk dimension. Det är som sagt sant att arbetsfördelningen mellan FGIF och specialförbunden hade ett klart inflytande på IFK-förbundets verksamhetsfält, men lika uppenbart är det oaktat att Eklund i Wilskmans begreppsliga argumentation fann stöd för sina egna målsättningar. Slutmålet var alldeles som på finskspråkigt håll en mobilisering av de breda folklagren, även om Eklund förstås hade endast "svenskarna i Finland" i tankarna.

⁴⁰ Ibid., s. 299–303.

⁴¹ Kaj Wikström, *Begreppsältet kroppsövning. Semantiska studier i svenskt idrottspråk*, Acta Universitatis Tamperensis A 83 (Tampere 1976), fr.a. s. 144–177, 212.

Ett svenskt centralförbund

IFK-förbundet framstod under de följande åren i allt högre grad som en organisatorisk bas för den konsolideringskampanj, som Eklund och Westerholm idkade via *Finskt Idrottsblad*. Duon gick medvetet in för att visa att de svenskspråkiga idrottsklubbarna diskriminerades av FGIF:s styrelse – vilket i vissa fall även stämde – och var därför högst troligt initiativtagarna till det förslag om bildandet av ett helt självständigt "svenskt" förbund, som framlades vid HIFK:s årsmöte i februari 1911.

Förslaget fick uppenbarligen ett starkt understöd, emedan det ledde till att man gjorde upp ett stadgeförslag, som behandlades vid IFK-förbundets styrelsemöte i januari 1912. Noteras bör dock att alla inte var övertygade om att den separatistiska linjen var förnuftig. Främst bland opponenterna stod ingen mindre än ordföranden för Finlands olympiska kommitté, friherre R.F. von Willebrand, som med traditionellt kultursvenska argument talade för att man skulle hålla fast vid en enhetlig idrottsrörelse och därigenom undvika negativ publicitet i utlandet.⁴²

von Willebrands argument skilde sig emellertid bjärt från de sakskaäl, som Eklund och Westerholm i spetsen för IFK-förbundet framförde som motiv för en separation. Våren 1912 skickades stadgeförslaget för det tilltänkta förbundet till intresserade föreningar. I april samma år publicerades ett kraftigt ställningstagande i *Finskt Idrottsblad*, som visade att planerna på att sammankalla ett konstituerande möte i maj var allvarliga. Budskapet framgick redan i rubriken, "Vid skiljovägen. Ett svenskt gymnastik- och idrottsförbund bör bildas i Finland", och var, om man utgår från stilistiska och ideologiska betoningar, skriven av Eklund, som framhävde att friktionen hade sin självfallna orsak:

Den besticker sig i den påtagliga naturliga olikheten uti nationalkynnet hos vårt lands tvenne folkelement. Det går helt icke att tvinga ihop alldeles olika sinnade och olika tänkande inom samma organisation. Resultatet blir inre kif i stället för godt samarbete för själva saken.⁴³

⁴² Laine, s. 424–425.

⁴³ *FIB* 1912, s. 73.

Eklunds hotelse att man alltid kunde "blicka öfver hafvet" där det fanns "meningsfränder nära till hands" var det oaktat inte enbart tomma ord. Han stod via IFK-förbundet i kontakt med Sveriges friidrottsförbund och hoppades våren 1912 på att ett separat svenskspråkigt idrottsförbund i Finland skulle få Sveriges stöd och därigenom en egen representant i en internationella friidrottsorganisation, som man avsåg att grunda i samband med OS i Stockholm.⁴⁶

Förhoppningen visade sig sedermera förhastad, emedan organisationen i fråga inte grundades förrän efter första världskriget, men bidrog utan tvivel till att man tog steget ut och den 25 maj 1912 samlades i universitets gymnastikinrättning till Finlands Svenska Gymnastik- och Idrottsförbunds (FSGI) konstituerande möte. Mötets öppnades föga överraskande av initiativtagaren Eklund, som i egenskap av det inkorporerade IFK-förbundets ordförande hade deltagit i utformandet av det nya förbundets stadgar. Representerade var 21 föreningar med inalles 1557 medlemmar. Till förbundsordförande valdes Fredrik Hackman, en burgen affärsman från Viborg, och till viceordförande Eklund, som därmed även kom att stå bakom den samarbetsinvt, som efter möte inlämnades till FGIF.⁴⁷

Inviten avslöjade att man utgick från att FGIF:s ledning skulle finna sig i utbrytningen, trots man från detta håll redan tidigare hade låtit förstå att inget samarbete var tänkbart med separatistiska förbund och att dessas medlemsföreningar automatiskt skulle utestängas ur FGIF.⁴⁸ Eklund et consortes tanke var nämligen att deras nybildade förbund skulle ingå ett kontrakt med FGIF, som skulle ge parterna likvärdig status både i hemlandet och i internationella sammanhang. En dylik lösning skulle emellertid ha varit alldeles för ofördelaktig för det tiofaldigt större FGIF, som gav ett avböjande svar på inviten vid ett allmänt möte i december samma år. Utbrytningen fördömdes allmänt som en strävan att föra in partipolitik i idrottsrörelsen och man uppmanade därför separatisterna att återvända till FGIF som en särskild svenskspråkig krets.⁴⁹

⁴⁶ 'Förhållandet mellan våra två inhemska idrottsförbund', *FIB* 1912, s. 237. Se även Laine, s. 427–429.

⁴⁷ Protokoll fört vid Finlands Svenska Gymnastik- och Idrottsförbunds konstituerande möte 25.5.1912 (Ca 1), Svenska Finlands Idrottsförbunds arkiv (SFI), Finlands idrottsarkiv (FIA).

⁴⁸ Laine, s. 426.

⁴⁹ Prot. vid FGIF:s möte 8.12.1912, FGIF:s arkiv, FIA.

FGIF:s motförslag emottogs med blandade känslor, men ledde redan våren 1913 till en tillfällig kompromiss, som gick ut på att det svenskspråkiga förbundet behöll sin inre organisation, men utåt framstod som en av FGIF:s kretsar.⁵⁰ Lösningen var otvivelaktigt en eftergift för utbrytarna, men framstod i alla fall i bättre dager än det tävlingsförbud, som FGIF hade hotat med som alternativ i sitt motförslag, och kom därför att utmytna i ett avtal med samma innehåll i april 1914.⁵¹

Eklunds roll i denna karusell var central. Han hade inte enbart varit den drivande kraften inom IFK-förbundet och bakom utbrytningen, utan intog även en viktig position i de underhandlingar, som fördes mellan förbunden åren 1913-1914. Eklunds kompromissvilja kan förefalla överraskande med tanke på att han drivit hårt på separeringen i offentligheten och sommaren 1912 gav sken av att skiljsmässan var slutgiltig då han deltog i följande stolta telegram, som sändes till Svenska Idrottsförbundet i Göteborg i samband det nyssbildade förbundets friidrottstävlingar i Åbo: "Finlands svenska idrottsmän samlade första gången till förbundstäfflingar sända broderliga hälsningar till stamförvanterna i gamla Sverige".⁵²

Bakom kulisserna var hans synsätt emellertid klart mer pragmatiskt. Därom vittnar delvis hans i efterhand framförda förklaring till utbrytningsförsöket, ur vilken den ovanrelaterade förhoppningen om en internationell representation framgick, men framförallt hans uttalanden inom den egna kretsen. Sålunda var han beredd till eftergifter då FGIF i december 1912 avvisade separatisternas samarbetsinvt. Han föreslog därför vid ett styrelsemöte i slutet av samma månad att man skulle sträva till en likställdhet, som tog i beaktande "det finska förbundets numerär"⁵³ och medgav vid påföljande årsmöte i februari 1913 att samarbetsinvtiten hade innehållit "en vis(s) prutmån för vidare öfverläggningar".⁵⁴

Ett annat uttryck för att Eklund snabbt fann sig i den nya situationen och aktivt medverkade till att de svenskspråkiga utbrytarna åter knöts till FGIF som en separat krets var att han 1914 lät sig inväljas i FGIF:s verkställande utskott, som hans bundsförvanter före utbrytningen

⁵⁰ Årsmötesprot. 23.2.1913 (Ca 1), styrelseprot. 27.4.1913, 24.10.1913, SFI, FIA.

⁵¹ FGIF:s årsmötesprot. 25.3.1914, FGIF:s arkiv, FIA.

⁵² Styrelseprot. 30.11.1912, §5, SFI, FIA.

⁵³ Styrelseprot. 22.12.1912, §2, SFI, FIA.

⁵⁴ Årsmötesprot. 23.2.1913, §16, SFI, FIA.

stämplat som äktfinskt.⁵⁵ Han ställde t.o.m. upp som kandidat för FGIF:s sekreterarpöst, då den lediganslogs och omvandlades till en avlönad befattning i januari 1914, men fick finna sig i att bli ställd i fjärde förslagsrummet bland fem sökande.⁵⁶

Hur skall man förklara denna kovändning från stursk separatism till flexibel kompromissvilja? Mycket tyder på att Eklund beslöt sig för att stöda kretsarrangemanget p.g.a. att det trots allt var förenligt med hans krav på en konsolidering av de svenskspråkiga föreningarna inom FGIF. Därtill är det uppenbart att han under vårvintern 1913 blev övertygad om att tecknen på att en språkliga splittring eggade arbetaridrottsföreningarna till separatism måste tas på allvar och därför gick in för en snabb förlikning.⁵⁷

Eklund arbetade å ena sidan frenetiskt för det som i dag i propagandistiska sammanhang kallas för enspråkiga lösningar, men var å andra sidan inte beredd att tillspetsa förhållandena till den grad att de ledde till en allmän upplösning av etablerade strukturer. Detta hade varit hans inställning redan i samband med Österbottniska avdelningens uppsjälkning och kom även att vara hans lösningsmodell i senare konflikter inom idrottsorganisationerna. Avsikten var inte att upplösa gemenskapens yttersta ramar utan att reorganisera den så att en svenskspråkig enhet kunde fungera fritt inom sin egen krets och sålunda ostört fick idka sin "svenska odling".

Eklunds lösningsmodell var ingalunda revolutionerande i 1910-talets Finland. Tvärtom är det uppenbart att den i dessa tider började tillämpas inom flera samhällssfärer och sedermera framstod som ett vedertaget handlingsmönster i samband med språklig delning av organisationer och institutioner i vårt land. Något tillspetsat kunde man säga att stora delar av "Svenskfinland" som organisatoriskt fenomen har byggts upp enligt denna princip. Det oaktat kan man anse att Eklunds agerande ideologiskt sett var ovanligt medvetet. Han framlade sin bygdesvenska vision med suggestiva och medryckande formuleringar, som kunde ge ett intryck av kompromisslöshet, men visade ändå en förmåga att tänka strategiskt då det gällde omsätta idéerna i praktiken.

⁵⁵ Laine, s. 424.

⁵⁶ FGIF:s årsmötesprot 25.3.1914, §12, §24, FGIF:s arkiv, FIA.

⁵⁷ 'Ett socialistiskt idrottsförbund', *FIB* 1913/2, s. 9. Se även Laine, s. 432–433.

Hans förtroendeuppdrag inom den svenskspråkiga idrottsrörelsen fortsatte långt in på 1920-talet; vid sidan av två perioder som ordförande för skötebarnet Finlands Svenska Gymnastik- och Idrottsförbund, som 1917 fick sitt nuvarande namn Svenska Finlands Idrottsförbund, innehade han framträdande poster även inom andra svenskspråkiga idrottsorganisationer, såsom Finland Svenska Skidförbund och Svenska Finlands Skytteförbund, vilka uppkom i början av 1920-talet. Bland de tyngst vägande uppdragen bör nämnas framförallt hans period som riksdagsman för Svenska folkpartiet under åren 1919–1922 samt ledamotskapet i Finlands olympiska kommitté åren 1919–1926.

Idrottsfilosofen

Det kan förefalla överraskande att dessa uppdrag synes ha fallit i skuggan av hans insatser som skribent och journalistisk tänkare. För samtiden var detta rykte emellertid självklart. Eklund hade redan i 1910-talets början gjort sig känd som en ivrig debattör och blev därför närmast mot sin vilja vald till *Studentbladets* redaktör hösten 1911.⁵⁸ Uppdraget ledde in honom på en livslång journalistbana, som vid sidan av insatser i idrottspressen innefattade bl.a. recensioner i *Nya Argus*, utrikespolitiska kommentarer och normal nyhetsförmedling i dagspressen samt trosbekännelser i *Församlingsbladet*.⁵⁹

Eklunds år vid *Studentbladet* var av många anledningar av stor betydelse för svenskheten i vårt land, men måste i detta sammanhang lämnas åt sidan⁶⁰ till förmån för en analys av hans verksamhet som skribent och redaktör vid *Finsket Idrottsblad*. Såsom tidigare nämnts publicerades hans första artikel i *FIB* 1906. Under de därpå följande åren fick han allt oftare spaltutrymme i tidningen; vid sidan av kampanjen till förmån för IFK-förbundet och dess efterföljare skrev han regelbundet om studentidrotten.

⁵⁸ Serenius, s. 46.

⁵⁹ Om Eklunds bana som journalist i dagspressen, se Torsten Steinby, *Amos Anderson. Press och kultur*, Föreningen Konstsamfundets publikationsserie III (Helsingfors 1982), s. 74–76.

⁶⁰ För närmare upplysningar kring hans redaktörskap vid *Studentbladet*, se Olof Mustelin, "Finlandssvensk" - kring ett begrepps historia', *Svenskt i Finland 1. Studier i språk och nationalitet efter 1860*, red. Max Engman & Henrik Stenius, SSLF 511, Helsingfors 1983, s. 50–71.

Svenska Tidningens redaktion i Helsingfors c:a 1920, fr.v. Artur Eklund, Axel Lindfors (?), Axel Cederberg, Museiverket, historiska bildarkivet.

Eklund var känd för sin flytande penna. Kollegan Cederberg vittnade senare om detta i följande ordalag: "Han kom, satte sig tyst vid sitt arbetsbord och började skriva, reste sig ibland, sträckte på sig, spände ut bröstet och gick mumlande eller smågnolande några slag över golvet, satte sig igen och fortsatte. Och när han hade sin artikel färdig, avlämnade han den till redaktionssekreteraren tyst och stilla med ögonen ännu liksom borta." (Wikman s. 146.)

Småningom började hans texter emellertid få ett mer orginellt och djupsinnigt innehåll. År 1910 skrev han en starkt impressionistisk skildring om sin vistelse vid Salle Jean-Louis i Paris, en av Europas kändaste fäktskolor, som inte bara suger läsaren med sig, utan nästan övertygar honom om att Eklund, som av en ödets nyck, fann en ny skrivrytm och melodi bland de rasslande florettklingorna.⁶¹ Med detta avses inte att han skulle börjat negligera sin målinriktade svenskhetkampanj. Tvärtom är det uppenbart den fick mera pondus av att Eklunds ordkonst mognade och fick egna nyanser.

⁶¹ 'Bland franska fäktare', *FIB* 1910, s. 90–93.

Detta kan klart förnimmas vid en genomläsning av Eklunds essäer under hans aktivaste period vid *FIB* mellan 1912 och 1919; de skilde sig vanligen markant från *FIB:s* övriga innehåll. Att så var fallet berodde säkerligen i betydande utsträckning på att han p.g.a. av sin utbildning och framträdande position inom studentvärlden hade en tendens att vända sig till en akademisk publik snarare än till dem, som i första hand prenumererade på *FIB*. Följden blev att *FIB:s* läsare t.ex. hösten 1912 plötsligt blev bjudna på en skärpt analys av filosofiska spörsmål förknippade med idrotten som överflödade av bildning och eleganta formuleringar.⁶²

Det var sålunda inte en tillfällighet att flere av hans essäer i *FIB* till form och argumentering skulle ha passat bättre in i *Nya Argus* eller *Studentbladet*. Det enda som skilde dem från hans inlägg i de två sistnämnda organen var egentligen deras idrottsliga innehåll. Detta gör också att många av hans texter i *FIB* hade ett tudelat budskap. Målet var inte enbart att upplysa idrottsentusiasterna om att deras verksamhet var en viktig form av mänsklig kultur och därför hade en djupare innebörd. I bakgrunden fanns också en krampaktig önskan att överbevisa alla dem, som såg ned på idrotten som en aktivitet för barn och fånar.

Det sistnämnda motivet hade, som vi tidigare noterade, gjort sig gällande redan under hans verksamhet som idrottsledare inom U.V. och i samband med hans polemik med de kultursvenska kretsarna, men fick med tiden en alltmer sublimerad form i hans essäer i *FIB*. Eklund började undvika formuleringar och ämnen, som kunde uppfattas som direkta maningar till idrottslig aktivitet, och valde istället sådana som framhävde att idrotten hade flera ansikten och därigenom påminde om konsten och litteraturen. Infallsvinkeln passade honom ypperligt och utmynnade mer än en gång i ett lyriskt credo för idrotten som uttryck för kulturell mognad:

Jag känner det alltid synnerligen platt och otillfredställande att tala om idrottens nytta, ty jag måste alltid främst betrakta saken ur denna större synpunkt: idrotten är ett uttryck för människans själfhäfvelse, expansionsbegär, hennes brusande, jublande lifskänsla.⁶³

⁶² 'Filosofer om idrott', *FIB* 1912, s. 249–251.

⁶³ 'Max Nordau om idrotten', *FIB* 1914, s. 231.

Temat lockade honom de facto till flera svindlande synteser, som i sin lärdom, kvickhet och elegans ännu söker sin like, och noterades därför småningom även i vidare kretsar. De citerades, föranledde debatter och publicerades ibland t.o.m. på nytt i *Hufvudstadsbladet* och i den riksvenska parallellen *Idrottsbladet*. Hösten 1917 utkom ett urval av dessa i essäsamlingen *Idrottens filosofi*. Verket emottogs med öppna armar av idrottsentusiaster med akademisk förankring, vilka i likhet med Eklunds vän, den sedermera legendariske idrottsprofeten Lauri "Tahko" Pihkala, antog att det var avsett att skingra fördomar inom vissa kretsar: "Ty naturligtvis kan man ej vänta, att den bildade allmänheten skulle följa med idrottsbladen."⁶⁴ Antagandet kan ha varit korrekt, men man bör dock konstatera verket aldrig recenserades i *Nya Argus*, trots att Eklund hörde till tidskriftens medarbetare.

Ett annat ofta förekommande tema i Eklunds texter med idrottslig förankring från denna tid var idrotten som ett uttryck för ett folks och en nations inneboende kraft. Frågan aktualiserades på ett konkret sätt av första världskrigets utbrott, inte minst därför att Eklund i egenskap av erfaren aktivist och kurator blev inkopplad i jägarrörelsen,⁶⁵ men stod redan tidigare i förgrunden för hans betraktelser.⁶⁶

Den bygdesvenska hållningen hade förstas gjort sig gällande i hans kampanj till förmån för en konsolidering av språkgruppens idrottskretsar, men kunde även i andra sammanhang få en mer direkt framtoning i *FIB*. Som exempel på detta kan anges att att han våren 1913 skrev en artikel om 'Våra sångfester och idrotten', som på sitt sätt förklarade varför han med framgång arbetade för att man skulle komplettera de svenskspråkiga sång- och musikfesterna med gymnastiska och idrottsliga moment.⁶⁷ Festerna var nämligen just den typ av manifestationer

⁶⁴ 'Pressuttalanden om "Idrottens filosofi"' *FIB* 1918, s. 27–29. Citatet från s. 27. Verket utgavs 53 år senare på nytt av Vitterhetskommisionen (Söderströms 1970) och berikades framförallt av Enzo Sevóns förord.

⁶⁵ Matti Lauerma, *Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27. Vaiheet ja vaikutus* (Porvoo 1966), s. 52, 57 (not 5), 76, 109, 242.

⁶⁶ Om den nationalistiska aspekten i Eklunds essäer, se även Henrik Meinander, 'Artur Eklund, idrottsjournalist i första världskrigets skugga', *Pressklipp, fil och forsk.* Brages årsskrift 1990. (Ekenäs 1991).

⁶⁷ Årsmötesprotokoll 23.2.1912, §17 (Ca 1), SFI, FIA. Idrottslig inslag förekom sedermera vid sångfesterna i Hangö (1913), Nykarleby (1914) och Vasa (1921). Ingmar Björkman, *Svenska Finlands Idrottsförbund 1912–1987* (Helsingfors 1987), s. 55.

som motsvarade hans svenskhetsideal: "Man har glädjen att se allt folket, stadsbor och allmoge, rika och fattiga, förenas att som en man värmas och lyftas af det vackra som mottages i toner och ord."⁶⁸

Nietschean på högerkanten

Det vore i alla fall alltför enkelt att påstå att det bygdesvenska projektet skulle ha varit den enda ledstjärnan i Eklunds liv. Det är sant att det i många avgörande skeden kom att styra hans tankegångar och handlande, men lika uppenbart är i alla fall att hans intellekt var alltför mångfasetterat och rörligt för att kunna klassificeras som uttryck för en enda idétradition.

Eklunds tendens att ryckas med av starka visioner drev honom in på drastiska och t.o.m. motstridiga tankegångar. Detta gällde inte endast hans bygdesvenska projekt, som han moderiktigt nog drev med hjälp av rasistiska idéer och kopplade till den framväxande idrottsrörelsen. Detta gällde också hans antinykterism, antifeminism och aktivism, som präglades av ett trängande behov av att göra hela livet till ett stort mandomsprov.

I det avseendet var Eklund verkligen nietschean. Han såg ner på rationella världsåskådningar och kom med tiden att bli allt mer kritisk mot vårt parlamentariska styrelseskick. Därför blir man inte heller överraskad av att finna att hans främsta auktoritet under 1920-talet var Oswald Spengler,⁶⁹ vars efterkrigsproduktion var starkt antidemokratisk, eller av att han var en hängiven Mussolini-beundrare⁷⁰ och i 1926 års *Vem och Vad* uppgav sig vara högerradikal.

Det råder ingen tvivel om han hade gett sitt stöd åt Lappo-rörelsen ifall han fått leva så länge. Han stod nära kontakt med den kommande rörelsens grå eminenser och har i efterhand t.o.m. nämnts som en av de främsta idolerna för den yngre generationen svenskspråkiga Lappo-frälsta,⁷¹ som i rörelsens kölvatten bildade Aktiva Studentförbundet, en

⁶⁸ 'Våra sångfester och idrotten', *FIB* 1913, s. 81.

⁶⁹ Se Eklunds positiva bedömningar av Spenglers *Neubau des deutschen Reiches* (München 1924), 'Spengler och den tyska nationalismen', *Nya Argus* 1924, s. 181–184.

⁷⁰ Se t.ex. 'Mussolini och idrotten', *Idrottsbladet* 1924, s. 146.

⁷¹ Jarl Gallén, muntligt meddelande 2.6.1982.

höger-radikal sammanslutning av udda karaktär i 1930-talets Finland.⁷²

Döden skördade honom emellertid överraskande i augusti 1927. Den 47-åriga Eklund hade för vana att löpa ut till familjens sommarstuga, som var belägen på Lysarholmen invid Jakobstad, och ville inte avvika från denna vana trots feberkänning. Tvärtom föredrog han dessutom att ta sig ett dopp när han kom fram. Följden var att han några dagar senare, den 18 augusti, avled i sviterna av en lunginflammation.⁷³

Nyheten om hans bortgång emottogs med stor bestörtning, men beledsagades i alla fall av vetskapen om att sortin på sitt sätt varit mycket eklundsk. Vem vet om inte en och annan t.o.m. mindes hans ord i *Nya Argus* från 1925: ”vi böra alltid minnas, att ingenting är lättare än att vara försiktig – och tråkig”.⁷⁴

⁷² Henrik Meinander, 'Aktiva Studentförbundet. En höger-radikal sammanslutning 1931–1945', *Historiska och litteraturhistoriska studier* 64 (1989), s. 241–342.

⁷³ Sevón, s. 15.

⁷⁴ *Nya Argus* 1925, s.1.